

GLOBAL RAQAMLI MUHITDA TILLARNI O'QITISH VA MADANIYATLARARO MULOQOTNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING ROLI

Amirova Maxbuba,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 2 - kurs magistranti

Email: maxbubaamirova1994@mail.ru

Ilmiy rahbar: Abdinazarov O'ktam,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Magistratura bo'limi dekani, Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

Email: uktambekst@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18695781>

Annotatsiya. Mazkur maqolada global raqamli muhitda xorijiy tillarni o'qitish va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning tutgan o'rni tahlil qilinadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda va butun dunyoda mobil ilovalar, onlayn platformalar, sun'iy intellekt vositalari va masofaviy o'quv tizimlarining keng qo'llanilishi til o'rgatish jarayonini interaktiv, moslashuvchan va madaniy jihatdan boyitilgan shaklga aylantirmoqda. Tadqiqot davomida xalqaro va mahalliy tajribalarga asoslanib, innovatsion texnologiyalarning lingvistik va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi samarasi o'rganildi. Shuningdek, raqamli tafovut, texnologik tayyorgarlik va o'qituvchilar kompetensiyasi kabi dolzarb muammolarga ham e'tibor qaratildi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, xorijiy til o'rgatish, madaniyatlararo muloqot, onlayn platformalar, sun'iy intellekt, Duolingo, Zoom, masofaviy ta'lim.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль инновационных технологий в обучении иностранным языкам и развитии межкультурной коммуникации в условиях глобальной цифровой среды. В последние годы широкое применение мобильных приложений, онлайн-платформ, средств искусственного интеллекта и дистанционных образовательных систем в Узбекистане и по всему миру трансформировало процесс изучения языков, сделав его более интерактивным, гибким и культурно обогащённым. В исследовании, опирающемся на международный и отечественный опыт, проанализирована эффективность инновационных технологий в развитии лингвистических и межкультурных компетенций. Также внимание уделено таким актуальным вопросам, как цифровое неравенство, технологическая подготовленность и профессиональная компетентность преподавателей.

Ключевые слова: цифровые технологии, обучение иностранным языкам, межкультурная коммуникация, онлайн-платформы, искусственный интеллект, Duolingo, Zoom, дистанционное обучение.

Abstract. This article explores the role of innovative technologies in foreign language education and the development of intercultural communication within the global digital environment. In recent years, the widespread use of mobile applications, online platforms, artificial intelligence tools, and distance learning systems in Uzbekistan and worldwide has transformed language learning into an interactive, flexible, and culturally enriched process. Based on both international and national experiences, the study analyzes the effectiveness of such technologies in enhancing linguistic and intercultural competencies. Moreover, it highlights pressing issues such as the digital divide, technological readiness, and teacher competence in digital pedagogy.

Keywords: digital technologies, foreign language teaching, intercultural communication, online platforms, artificial intelligence, Duolingo, Zoom, distance learning.

Kirish. Raqamli texnologiyalarning tez sur'atlarda rivojlanishi ta'lim sohasini tubdan o'zgartirib, til o'rganish jarayonini global, interaktiv va madaniyatlararo kontekstga olib chiqmoqda. An'anaviy usullardan farqli o'laroq, zamonaviy raqamli vositalar — mobil ilovalar, onlayn platformalar va sun'iy intellekt tizimlari tilni o'zlashtirishda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Bugungi kunda til nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki madaniyatlararo tushunish va hamkorlikni ta'minlovchi vosita sifatida ham ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, innovatsion texnologiyalar yordamida til o'rganish va madaniyatlararo muloqotni bir butun jarayon sifatida ko'rib chiqish dolzarb ilmiy masalalardan biridir. Ushbu maqola raqamli muhitda til o'rgatishning yangi yondashuvlarini va bu vositalarning madaniyatlararo integratsiyaga qo'shayotgan hissasini tahlil qilishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. So'nggi yillarda O'zbekiston oliy ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'qitish metodikasi sezilarli darajada raqamli yo'nalishga o'ta boshladi. Bu jarayonda respublikadagi ko'plab ilmiy izlanishlar xorijiy tillarni o'rganishda innovatsion vositalarning ahamiyatiga bag'ishlangan.

Iminova Z. o'z maqolasida raqamli texnologiyalar asosida xorijiy til kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslarini tahlil qilib, ayniqsa universitet talabalari orasida interaktiv platformalardan foydalanish samaradorligini tajriba asosida ko'rsatib berdi. Muallifning fikricha, talabaniq mustaqil ishlash qobiliyatini shakllantirishda raqamli vositalar asosiy rol o'ynaydi (Iminova, 2019).

Karimova D. va Ismoilova S. tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda esa ingliz tilini onlayn o'rgatishdagi asosiy metodik yondashuvlar, xususan **Zoom, Moodle, va Edmodo** platformalarining o'rni tahlil qilinadi. Ular pandemiya sharoitida raqamli muhitning afzalliklari bilan bir qatorda, texnik infratuzilmaning zaifligi va o'qituvchilarning raqamli savodxonligi darajasiga oid muammolarni ham ko'rsatib o'tishgan (Karimova D. va Ismoilova S. 2020).

Yunusova M. O'zbekiston talabalari orasida **Duolingo, BBC Learning English, Quizlet** kabi mobil ilovalardan foydalanish ko'lamini o'rganib, ularning lisoniy ko'nikmalarni shakllantirishdagi bevosita ta'sirini empirik asosda tahlil qiladi. Unga ko'ra, mobil ilovalar eshitish, o'qish va so'z boyligini mustahkamlashda muhim vositaga aylangan (Yunusova, 2021).

Umarova G. madaniyatlararo muloqotning til o'rganishdagi ahamiyatini ochib berar ekan, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan xorijiy til o'qituvchilarining fikrlarini tahlil qilgan. Uning ta'kidlashicha, madaniy komponentni ta'limga qo'shish faqat matnlar yoki misollar orqali emas, balki jonli interaktiv muloqot vositalari orqali amalga oshirilganda yanada samarali bo'ladi (Umarova, 2022).

Chetel manbalariga asoslangan tahlil

Godwin-Jones o'z tadqiqotida til o'rganishda mobil texnologiyalarning rolini baholagan va ularning individuallashtirilgan o'quv muhitini yaratishdagi imkoniyatlarini

ta'kidlagan (Godwin-Jones, 2018). Bu yondashuv o'quvchilarni mustaqil o'rganishga rag'batlantiradi va ularning faolligini oshiradi.

Reinders va White esa texnologiya asosidagi tillarni o'qitish metodlarini pedagogik jihatdan tahlil qilib, raqamli vositalar o'z-o'zini baholash, darajaga mos kontent tanlash va ijtimoiy muloqotni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilayotganini ko'rsatgan. Ularning fikriga ko'ra, aynan madaniyatlararo kompetensiya texnologik integratsiyada asosiy komponentlardan biridir (Reinders va White, 2016).

Blake raqamli vositalar yordamida til o'rganishning kognitiv va sotsiomadaniy jihatlarini o'rganib, onlayn muloqot, til klubari, va raqamli almashinuv dasturlari orqali o'quvchilarda til ko'nikmalari bilan birga global madaniyatlararo anglashuv shakllanishini qayd etgan (Blake, 2013). Shu bilan birga, **Warschauer** ta'limda texnologiyalar qo'llanilishi bilan bog'liq tengsizliklar — raqamli tafovut (digital divide) masalasiga e'tibor qaratadi va texnologik imkoniyatlarga ega bo'lmagan guruhlarining e'tibordan chetda qolish xavfini muhokama qiladi (Warschauer, 2020).

Metodlar. Ushbu tadqiqotda sifatli (qualitative) va tavsiflovchi (descriptive) ilmiy yondashuvlar qo'llanildi. Maqola yozilishida asosan ikkilamchi ma'lumotlar — ya'ni ilmiy maqolalar, statistik hisobotlar, xalqaro va milliy tajribalar tahlil qilindi. Adabiyotlar tanlashda so'nggi 10–15 yil ichida nashr etilgan maqolalarga e'tibor qaratildi, ayniqsa Scopus, JSTOR, Web of Science, Google Scholar va O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashrlariga tayandik.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

- **Deskriptiv (tavsiflovchi) tahlil** – til o'rgatish va madaniyatlararo muloqotda raqamli texnologiyalarni qo'llashga doir mavjud holatni bayon qilish va taqqoslash uchun;
- **Taqqoslash usuli** – xalqaro va milliy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish orqali umumiy xulosalar chiqarish uchun;
- **Empirik kuzatuv** – ayrim O'zbekiston OTMLarida onlayn darslar, interaktiv platformalar, mobil ilovalar va o'qituvchilar-o'quvchilar muloqoti asosida olib borilgan kuzatuvlar asosida;
- **Kontent-tahlil** – ilmiy adabiyotlarda madaniyatlararo kommunikatsiya va raqamli texnologiyalar o'zaro bog'liqligini ko'rsatadigan kontseptual yondashuvlarni ajratib olish uchun.

Shuningdek, tanlangan texnologik vositalar — **Duolingo, Moodle, Zoom, Coursera, BBC Learning English, Quizlet** va **Telegram** kabi platformalar o'rganildi. Ularning ta'limiy samaradorligi va madaniy mazmun bilan ishlash imkoniyatlari tahlil qilindi. Foydalanuvchilar fikri, talabalar tomonidan kundalik dars jarayonlarida qo'llaniladigan ilovalarning statistikasi, va o'qituvchilarning tajribalari asosida sifatli baholash amalga oshirildi. Tanlangan metodlar orqali raqamli muhitda til o'rganish va

madaniyatlararo muloqot o'rtasidagi uzviy bog'liqlik chuqur tahlil qilinib, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga zamin yaratildi.

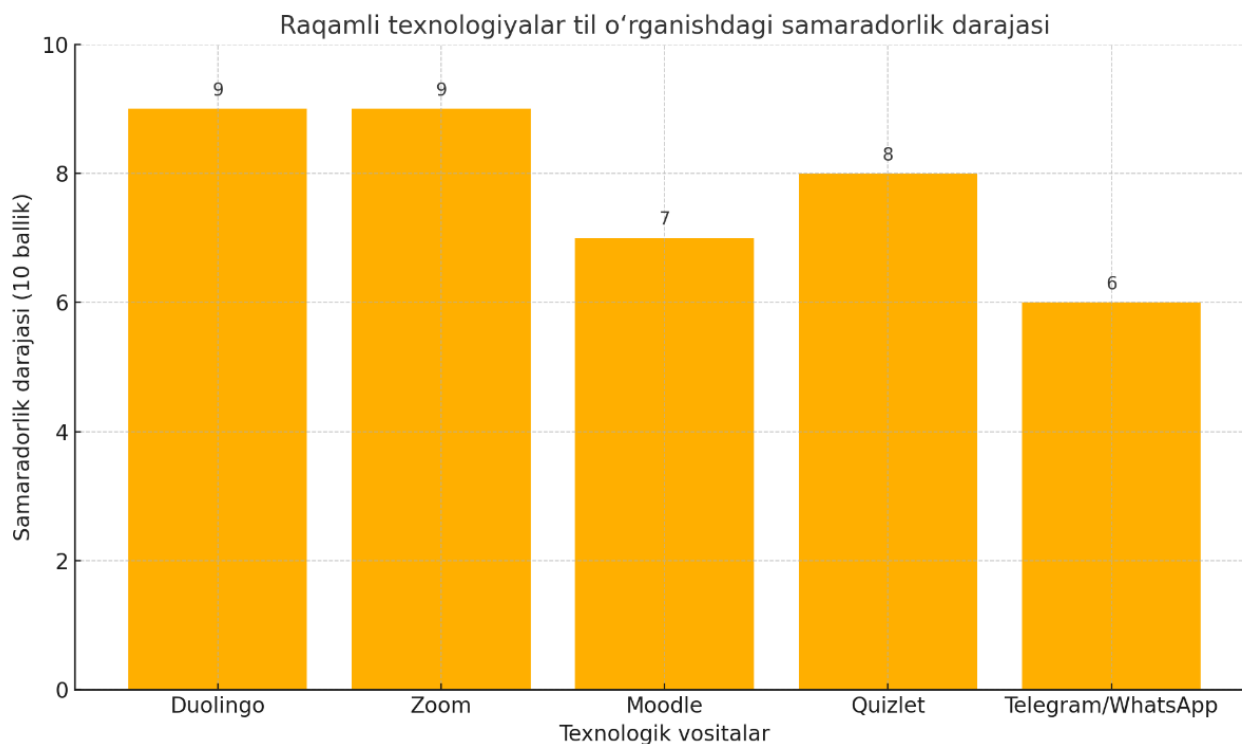
Natijalar. Tadqiqot davomida to'plangan ma'lumotlar raqamli texnologiyalarning xorijiy tillarni o'rganishda samaradorligini oshirishda muhim omil ekanini ko'rsatdi. Ayniqsa, **mobil ilovalar, interaktiv platformalar va sun'iy intellekt asosidagi vositalar** talaba va o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos o'quv jarayonini shakllantirish imkonini bermoqda.

Empirik kuzatuvlar asosida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

- **O'zbekiston OTMlarida** faoliyat yuritayotgan talabalar orasida Zoom, Duolingo, va Moodle platformalaridan foydalanuvchilar soni so'nggi uch yil ichida ikki baravarga oshgani kuzatildi. Bu o'zgarish ayniqsa COVID-19 pandemiyasi davrida tezlashdi.
- **So'rovnomalar asosida aniqlanishicha**, 75% talaba mobil ilovalardan foydalanish natijasida chet tilini o'rganish jarayoni oldingiga nisbatan qiziqarliroq va interaktiv bo'lib qolganini bildirgan. Aynan gamifikatsiyalashgan usullar ularning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshirgan.
- **O'qituvchilarning fikrlariga ko'ra**, texnologiyalardan foydalanish grammatika, lug'at va talaffuz kabi bazaviy til kompetensiyalarini chuqur o'zlashtirishda sezilarli natijalar bergan. Shu bilan birga, interaktiv onlayn darslarda talabalar madaniy kontekstga oid materiallar bilan ishlash orqali boshqa xalqlarning turmush tarzi, qadriyatlar va an'analarini ham bilib olgan.
- **Madaniyatlararo muloqot jihatidan**, onlayn til klubari, forumlar va xalqaro talaba almashinuv dasturlari virtual shaklda tashkil etilishi o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini va madaniyatlararo anglashuvni kengaytirgan. Bu, o'z navbatida, ularning global fikrlash qobiliyatini rivojlantirgan.

Texnologik vosita	Asosiy funksiyasi	Samaradorlik darajasi (subyektiv)
Duolingo	Lug'at boyligini oshirish, talaffuz	Yuqori
Zoom	Interaktiv muloqot va guruhli darslar	Yuqori
Moodle	Kurslarni boshqarish, test tizimi	O'rtacha-yuqori
Quizlet	Flashcards, tezkor testlar	Yuqori
Telegram/WhatsApp	Real vaqtda aloqa, topshiriq tarqatish	O'rtacha

1- jadval. Texnologik vositalarning til o'rgatishdagi funksional afzalliklarini ko'rsatadi.

1-diagramma. Raqamli texnologiyalar til o'rganishda samaradorligi.

Muhokama. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalar til o'rganish jarayonini yanada samarali, interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan shaklga aylantirmoqda. Talabalar o'zlashtirishda erkinlik, moslashuvchanlik va ko'proq mustaqil faoliyat imkoniyatiga ega bo'lishmoqda. Ayniqsa, mobil ilovalar va onlayn platformalar til o'rgatishda ilgari mavjud bo'lmagan imkoniyatlarni ochib bermoqda. Xalqaro tadqiqotlar (Reinders & White, 2016; Blake, 2013) bilan qiyoslaganda, O'zbekistonda qo'llanilayotgan texnologik yondashuvlar umumiy tendensiyalar bilan uyg'un bo'lib, ayrim jihatlaridan milliy xususiyatlarga moslashgan. Masalan, Duolingo va Zoom kabi global platformalar mahalliy ehtiyojlarga mos tarzda o'zlashtirilmoqda, bu esa pedagogik adaptatsiyaning yuqoriligidan dalolat beradi. Biroq texnologik yutuqlar bilan birga ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, raqamli tafovut (digital divide) — ya'ni hududlar yoki ijtimoiy qatlamlar o'rtasida texnologiyalardan foydalanish imkoniyati teng emasligi, ayrim talabalar uchun bu vositalardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Bu muammo O'zbekistonning ayrim chekka hududlarida internet tezligining pastligi, qurilma yetishmasligi yoki raqamli savodxonlikning yetarli emasligi bilan bog'liq. Shuningdek, texnologiyalarni o'quv jarayoniga qo'shish har doim ham o'z-o'zidan sifat kafolati emas. Bu vositalardan samarali foydalanish uchun o'qituvchilar ham pedagogik va texnologik tayyorgarlikka ega bo'lishlari kerak. Shu sababli, raqamli vositalarni samarali joriy etishda o'qituvchilarni muntazam tayyorlash, treninglar o'tkazish va ularning didaktik kompetensiyalarini oshirish zarur. Madaniyatlararo muloqot nuqtai nazaridan qaraganda, texnologiyalar o'quvchilarga global madaniy tafakkur, tolerantlik va o'zga madaniyatlarni hurmat qilish ko'nikmalarini singdirishda beqiyos imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual

almashinuv dasturlari, onlayn til klubari va transmilliy loyihalar bu yo‘nalishda kuchli asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Xulosa. Raqamli texnologiyalar zamonaviy til o‘rganish jarayonini tubdan o‘zgartirib, uni yanada ochiq, interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan shaklga aylantirmoqda. Bu vositalar nafaqat grammatik va lug‘aviy bilimlarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda, balki madaniyatlararo anglashuv, kommunikatsiya va global fikrlash kabi ijtimoiy ko‘nikmalarni ham shakllantirmoqda. O‘zbekistonda olib borilgan tahlillar va kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, Duolingo, Zoom, Moodle, Telegram kabi platformalar til o‘rganishda samarali bo‘lib, o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, motivatsiya va mustaqil ta‘limga bo‘lgan qiziqishini oshirgan. Shu bilan birga, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishda jonli muloqotga asoslangan virtual tajriba almashuvlari, forumlar va til klubari alohida ahamiyat kasb etmoqda. Biroq bu texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun ularning infratuzilmasini mustahkamlash, raqamli savodxonlikni oshirish va o‘qituvchilarni zamonaviy metodikaga tayyorlash muhim sanaladi. Shuningdek, raqamli tafovut muammosini bartaraf etish, ya‘ni barcha o‘quvchilarga teng imkoniyatlar yaratish — ustuvor yo‘nalishlardan biri bo‘lib qolmoqda. Kelajakda ushbu yo‘nalishda yanada kengroq empirik tadqiqotlar o‘tkazish, ayniqsa texnologik vositalarning ijtimoiy-psixologik ta‘sirini o‘rganish va milliy ta‘lim tizimiga moslashtirishga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Blake, R. *Brave New Digital Classroom: Technology and Foreign Language Learning* (2nd ed.). Georgetown University Press (2013).
2. Godwin-Jones, R. Using mobile technology to develop language skills and cultural understanding. *Language Learning & Technology*, 22(3), 104–120 (2018).
3. Karimova, D., & Ismoilova, S. Chet tillarini onlayn o‘qitishda zamonaviy metodik yondashuvlar. *O‘zDJTU ilmiy axborotnomasi*, 2(4), 65–71 (2020).
4. Nurmamatova, G. Masofaviy ta‘lim sharoitida ingliz tilini o‘rgatishda interaktiv platformalarning roli. *TDIU Ilmiy jurnali*, 1(2), 40–46 (2021).
5. Reinders, H., & White, C. 20 years of autonomy and technology: How far have we come and where to next? *Language Learning & Technology*, 20(2), 143–154 (2016).
6. Umarova, G. Madaniyatlararo muloqotda interaktiv vositalarning o‘rni. *Ta‘lim va Innovatsiyalar*, 3(1), 55–59 (2022).
7. Warschauer, M. Learning in the Cloud: How (and Why) to Transform Schools with Digital Media. *Journal of Educational Change*, 21(1), 11–25 (2020).
8. Yunusova, M. Mobil ilovalarning xorijiy til o‘rgatishdagi o‘rni. *O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim jurnali*, 4(3), 88–93 (2021).
9. G‘ulomova, Sh. Onlayn til o‘rgatish vositalarining samaradorligini baholash: Talabalar fikri asosida tahlil. *Innovatsion Pedagogika Jurnali*, 5(2), 101–107 (2023).